

Burhan ÇONKOR, *Taşköprizâdelerin Tefsir Mirası, Endülüs Yayınları, İstanbul, 2019, 248 s.*

Sibel DANACI*

Osmanlı Devleti zamanında ilme azami önem verilmiş ve o dönemde pek çok eser ortaya konulmuştur. Bıraktıkları ilmi miras araştırmacıların dikkatini çekmekte olup bu konuda büyük bir külliyat oluşmuştur. Yapılan çalışmalar pek çok alanda ilme katkı sağlamaktadır.

Tefsir ilmi de katkı sağlanan alanlar arasındadır. Ele aldığımız eser, XVI. yy’ da Osmanlı Devletinde yaşamış ve fertleri ilme katkı sağlamış bir Türk ailesi olan Taşköprizâdeleri ve onların tefsir alanındaki eserlerini konu edinmektedir. Eserde araştırma, tahkik, tercüme ve değerlendirmeler yer almaktadır.

Dr. Burhan Çonkor’un bu çalışması; giriş, üç ana bölüm ve sonuç kısımlarından oluşmaktadır. Yazarı bu konuda çalışmaya sevk eden amiller eserin önsözünde yer almaktadır (s. 8-10).

“Konunun Önemi ve Amacı” başlığında yazar, ailenin en meşhur fertlerinden Ahmet Efendi’ye yer vermektedir. Yazara göre Ahmet Efendi, kendisinden sonraki dönemlere bıraktığı eserlerle etki etmiş bir şahsiyettir. Ailenin ilimde önde gelen bir diğer şahsiyeti de Kemalettin Efendi’dir. Çalışmada Kemalettin Efendi’ye ait eserler tanıtılmakta, bir eseri de tahkik ve tercüme edilmektedir.

Yazar, araştırmanın amacının ailenin Kur’an ve tefsir ilmine katkılarının ortaya konması ve tefsir ilmi bağlamında değerlendirilmesi olduğunu ifade etmektedir. Aynı zamanda Taşköprizâde ailesinin ilme katkılarını müstakil bir eserde ele alarak ülkemizdeki Kur’an ve tefsir çalışmalarına önemli katkılar sunmayı hedeflemektedir (s.11-14).

* Yüksek Lisans Öğrencisi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı. sibeldanaci1995@gmail.com.

Bu noktada çalışmanın genelini ele aldığımız da eser, sabinin ifadelerini doğrulamaktadır. Çalışmasında kullandığı tahlil, tenkit yöntemleri çalışmaya önemli bir katkı sunmaktadır. Eseri okuyan kişilerin, özelde araştırmacıların zihinlerinde, hem aileye hem de tefsir usulü ve tarihine dair konularda ilmi derinliği olan soru ve cevaplar oluşabilmektedir.

Birinci bölümde yazar, mezkûr ailenin, aile fertlerinin tanıtımı ve tefsir dışında yer alan eserlerine değinmektedir. Müfessir kişiliği ile tanınan aile fertlerini, ilk kaynaklar ve modern kaynaklar ile destekleyerek tanıtmaktadır. Bu bölümde yazar, ailenin ilmi açıdan öne çıkan fertlerinden Ahmet ve Kemalettin Efendilerin hayatlarını müstakil bir başlık altında ele almakta ve elde edilen bilgilerin kaynaklarına atıflarda bulunmaktadır.

Bölümün devamında hayatlarına dair bilgiler verilmekte ardından tefsir dışında kalan ancak kaynaklarda zikredilen eserlerine yer verilmektedir. İlgili eserlerin matbu nüshaları ile eserler üzerinde yapılan akademik çalışmalara da atıfta bulunmaktadır (s.16-28).

Eserin ikinci bölümünde ailenin Kur'an ve tefsir ilmine dair görüşleri, tefsir yöntemleri ve bu alanda ortaya koydukları eserler üzerinde durulmaktadır. Ahmet ve Kemalettin Efendilerin tefsir ilmine katkıları ortaya konulmaktadır. Özellikle Ahmet Efendi'nin tefsir usulü ve tarihi ile kıraat ilmine dair önemli alt başlıklar belirlediği ve içeriklere yer verdiği Miftahü's Saade adlı eseri incelenmektedir. Ahmet Efendi'nin bu ilimlere dair belirlediği prensipleri ve tefsire bakış açısı ortaya konulmaktadır. Ve kaleme aldığı çeşitli tefsir eserlerinde izlediği tefsir yöntemleri, eserlerindeki üslup, kaynak, metot ve ilkeleri tanıtılmaktadır.

Bu bölüm incelendiğinde dipnotlardan ve içerikte yer alan bilgilerden hareketle yazarın, mezkûr isimlerin tefsir alanındaki eserlerini, hayatlarından bahseden kaynaklardan hareketle tespit ettiği görülmektedir. Çok sayıda kütüphane ve akademik çalışmaları taradığı, onlara nispet edilen pek çok yazma ve matbu nüshayı ilgili kütüphanelerden temin ederek tefsire konu olacak eserleri, şekil ve muhteva açısından incelediği, üslup ve içerik açısından tahlil ve değerlendirmelere tabi tuttuğu ve üzerinde akademik çalışmalar yapılmasına işaret etmek üzere daha önce basılmış ya da dilimize

tercüme edilmiş olan eserleri de inceleyerek araştırmacılara özet bilgi ve değerlendirmeler halinde sunduğu dikkat çekmektedir. İkinci bölümün devamında mezkûr âlimlerle alakalı hatalı çıkarımlara ve izahlara da işaret etmektedir (s.32-56).

Her bölümü büyük bir titizlikle yapıldığı anlaşılan çalışmanın özellikle bu bölümünde kullanılan çalışma disiplini daha çok kendini göstermektedir.

Eserin üçüncü ve son bölümünde ise Taşköprizâde Ahmet Efendi'ye ait üç ve oğlu Kemalettin Efendi'ye ait bir olmak üzere toplam dört risalenin tahkik ve tercümesi yapılmaktadır. Bu eserlere ait yazma nüshalar karşılaştırılarak Arapça metin ortaya çıkarılmakta ardından da ilgili metin tercüme edilmektedir. Konu başlıkları dikkate alınarak paragraflandırılmakta, metinlerde geçen ayet, hadis ve diğer referanslar tespit edilmektedir. Yazar, risalelerin metin ve tercümesinden önce yazma nüshalarının özellikleri, eserin içeriği ve değerlendirilmesine de yer vermektedir (s.60-227).

Bu bölümde risalelerin yazma nüshalarından örneklerin yer alması, metnin modern Arapça imlası ile yeniden ve tahkikli olarak yazılması, tercümelerinin bulunması, konuya dair okuma yapacaklar için büyük bir kolaylık sunmaktadır.

Sonuç bölümünde ise yazar, Ahmet Efendi' nin gerek ilimler tasnifinde kıraat ve tefsir ilmine dair ortaya koyduğu disiplinler, gerekse bazı ayet ve sureler ile ilgili yazdığı eserler ile bu alana önemli katkılar sağladığını ifade etmektedir. Özellikle ilimler tasnifinde kıraat ve tefsir ilminin iki ayrı ilim olarak tespit edilip bunlara bağlı alt disiplinlerin tasnif edilmesinin önemini vurgulamaktadır. Oğlu Kemalettin Efendi'nin ise hocası Ebussuûd Efendi'den aldığı tefsir birikimini eserleri ile sonraki nesillere aktardığını ifade etmektedir.

Yazara göre Ahmet Efendi ve Kemalettin Efendi kaleme aldıkları tefsir eserlerinde dirayet metodunu kullanmakta ancak görüşlerini nakille desteklemektedir (s.242-243).

Eser ile alakalı olarak bir diğer değinmemiz gereken nokta kapak tasarımıdır. Zira kapak tasarımı bir nevi okuyuculara kitabın içeriği ile ilgili bilgi vermektedir. Kitap ön ve arka kapak dokusu ve

rengi ile modern bir yazma eseri andırmaktadır. Bu kapak tasarımı, içerisinde yer alan nüshaların dokusu ile uyum içerisinde ve o dönemin zarafetini hatırlatmaktadır.

Çalışma, literatür bilgisi sunmanın yanı sıra muhteva ve yöntem değerlendirmeleri açısından da büyük bir öneme sahiptir.

Çonkor'un bu çalışması yazma eserlere yönelik ilginin artmasına katkı sağlayacağı gibi Osmanlı Devleti'nin yetiştirdiği güzide âlimlerinin eserlerini ve fikirlerini ortaya çıkarması nedeniyle de bir vefa örneğidir.